

7. Уманців Г. Внутрішній гудвіл підприємства: економічна природа, проблеми оцінки та обліку / Г. Уманців // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 9. – С. 20–23.
8. Про оподаткування прибутку підприємств : закон України : [прийнято ВР 28.12.1994 р. № 334/94-ВР] // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 4. – С. 28.
9. Цветкова А. Б. Роль корпоративної репутації в формуванні успішності компанії на ринку / А. Б. Цветкова // Реклама: Теория и практика – 2007. – № 5.
10. Консалтингова компанія IFORS [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ifors.ru/>
11. Букша К. С. Управление деловой репутацией. Российская и зарубежная PR-практика / Букша К. С. – М. : Вильямс, 2007 – 144 с.
12. Горин С. В. Адаптация рейтинговых методов для оценки деловой репутации компании [Електронний ресурс] / С. В. Горин // Репутациология. – М., 2010. – № 10. – Режим доступу : <http://www.intereconom.com/archive-reputology/90.html>
13. Дулясова М. В. Деловая репутация – многоуровневая система [Електронний ресурс] / М. В. Дулясова, Т. Р. Ханнанова, Е. Р. Исламгалиева // Нефтегазовое дело. – 2006. – № 1. – Режим доступу : http://www.ogbus.ru/authors/Dulyasova/Dulyasova_8.pdf
14. Fortune [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://money.cnn.com/magazines/fortune/>
15. Широкова М. С. Роль соціального капіталу організації у формуванні її публічного капіталу / М. С Широкова // Український соціум. – 2009. – № 2. – С. 84–90.

Надійшла 18.08.2011

УДК 658.56.012.32:621

Л. М. ХОМЕНКО, І. М. ШКАЛАБАН

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Розглянуто з позицій цільової орієнтації розв'язання двох основних задач обліку стосовно створення інформаційних умов для здійснення функцій управління та комплексного їх виконання в технологічно пов'язаних центрах відповідальності. Наведено підходи раціонального поєднання централізованої і децентралізованої форм організації обліку, наближення прийняття управлінських рішень до місць протікання господарських операцій.

Considered from the standpoint of target orientation solve two major problems of accounting information on creating conditions for management functions and their implementation in complex technology-related centers of responsibility. An approach of rational combination of centralized and decentralized forms of organization of accounting, management decision-making approach to the places of business transactions flow.

Ключові слова: бухгалтерський облік, інформаційне забезпечення, центри відповідальності, бюджет, елементи.

Постановка проблеми. Під впливом розвитку продуктивних сил і особливо науково-технічного прогресу організаційні форми акціонерних товариств (АТ), як найбільш поширені в підприємстві, удосконалюються. Вдосконалення управління передбачає реконструкцію його технічної та інформаційної бази. Нова техніка, і перш за все електронно-обчислювальна, дозволяє усувати бар'єри між підрозділами АТ, сприяє координації та об'єднанню важливих функцій, дозволяє вивчати потреби складних виробничих комплексів, стимулює подальшу централізацію фінансових ресурсів. Розвиваючи нові виробництва, оновлюючи асортимент продукції товариства намагаються зменшити ризик, пов'язаний з підприємницькою діяльністю в ринкових умовах і загострення конкуренції, застрахувати своє майбутнє. Намагаючись скоротити не тільки довго тривалість виробничого циклу виготовлення виробів, але і обороту і, тим самим, пришвидшити обіг коштів, АТ проникають в сферу обороту і виконують функції збуту та перевезення. В міру зростання комбінування і диверсифікації, а отже збільшення товарообороту усередині самих товариств, виникає необхідність удосконалення обліку витрат виробництва і підвищення ефективності регулювання внутрішньо фірмових угод. Бухгалтерський облік в умовах автоматизованої обробки інформації стає складовою управлінської системи підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Функція обліку реалізує різні цілі, що чітко визначені дослідниками тенденцій і закономірностей розвитку системи бухгалтерського обліку [2, 3]. Загально визнані цілі включають: ефективне управління господарськими процесами; отримання інформації для прийняття обґрунтованих управлінських рішень; забезпечення контролю за господарською діяльністю; фіксування фактичного стану господарюючого суб'єкта. Аналіз сформульованих спеціалістами цілей дозволяє зробити висновок, що мета обліку – підготовка інформації для керівництва АТ та зведених даних для зовнішніх користувачів. Бухгалтерський облік – це процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації стосовно діяльності підприємницької організації зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття обґрунтованих рішень [4, 5].

Постановка завдання. Основною метою виступає удосконалення облікової політики як

фундаментального елементу інформаційної функції бухгалтерського обліку для формування достовірної бази по забезпеченню потреб управління в умовах розбудови ринкових відносин.

Результати досліджень. Підготовка інформації для керівництва виражає управлінську орієнтацію функції обліку. При створенні цілісної системи управлінського обліку досягається якісно новий рівень, обумовлений реалізацією стратегічного, поточного та оперативного управління. На етапі розбудови ринкових відносин мета бухгалтерського обліку полягає в забезпеченні життєдіяльності й удосконалення загального циклу управління АТ на основі його органічного зв'язку і взаємодії з загальновизначеними функціями управління (плануванням, організацією, мотивацією та контролем). Функціональна надійність характеризує властивість автоматизованої системи виконувати свої функції з обробки даних. Цільова орієнтація передбачає вирішення двох основних задач обліку: створення інформаційних умов для здійснення функцій планування, організації, мотивації, контролю з елементами економічного аналізу та регулювання; визначення організаційних умов для комплексного виконання взаємопов'язаних функцій керівниками інституціонального, управлінського, технічного рівнів і усіх рангів.

Вирішення першої задачі зумовлює необхідність подальшого розвитку методології обліку і удосконалення інформаційних моделей у напрямку розширення їх аналітичних та оперативних можливостей. В умовах суттєвого збільшення інтенсивності економічних процесів виникає потреба підвищення ефективності прийняття обґрунтованих рішень за умови своєчасного отримання облікової інформації. При дослідженні багатьох проблем обліку особлива увага приділяється спеціалістами інформаційній функції, що зумовлено впливом специфічних факторів: збільшенням числа фізичних та юридичних осіб, залучених до інвестування; урізноманітненням типів кредиторів та інвесторів стосовно фізичних, юридичних осіб, банків різної спрямованості, державних органів тощо; участю інвесторів в управлінні бізнесом; розвитком ринку цінних паперів; участю у міжнародному бізнесі [4]. Достовірна інформація про результати діяльності АТ оперативно збирається на основі даних бухгалтерського обліку за умови правильно розробленої облікової політики підприємницької організації. Облікова політика повинна враховувати специфіку діяльності підприємства та вимоги Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність» та положень (стандартів) бухгалтерського обліку [1]. Облікова політика включає сукупність принципів, методів і процедур з реалізацією як на рівні держави, так і на рівні товариств. Визначена урядом облікова політика держави має безпосередній вплив на формування підприємствами системи бухгалтерського обліку щодо складання та подання фінансової звітності. При реалізації облікова політика виступає фундаментальним інформаційним елементом, яка впливає на формування облікової інформації, її точність та оперативність отримання.

Вирішення другої задачі зумовлює необхідність вибору раціонального підходу до організації обліку стосовно створення інформаційних умов для здійснення управлінських функцій як на рівні адміністрації, так і безпосередньо в підрозділах-центрах відповідальності з прийняття управлінських рішень. Раціональне поєднання централізованої і децентралізованої форм організації обліку дозволяє наближати прийняття управлінських рішень безпосередньо до місць протікання господарських процесів. На такій основі посилюється взаємодія обліку з іншими функціями управління в інтересах досягнення поставленої мети та завдань АТ. Виконання завдання щодо отримання інформації для прийняття управлінських рішень буде найбільш дієвим за умови використання персональних комп'ютерів як найбільш сучасних засобів обчислювальної техніки. Наприклад, раціональне розміщення персональних комп'ютерів на робочих місцях керівників підрозділів, бухгалтерів та інших працівників ВАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин (Кредмаш)» дозволяє отримувати своєчасно достовірні дані стосовно затрат з виготовлення асфальтозмішувачів, що необхідні для оперативного впливу на обґрунтований пошук резервів зниження собівартості виробів (рис. 1).

На основі подетальних витрат визначаються зведені норми затрат матеріалів на складальні агрегати і вузли (живлення, змішування, готової суміші, мінерального порошку тощо) та асфальтозмішувальну установку в цілому. Зведені норми затрат матеріалів на асфальтозмішувач використовуються для планування собівартості, матеріально-технічного забезпечення, уникнення необґрунтованої заміни матеріалів в процесі виготовлення шляхом оперативного відслідкування затрат працівниками облікової служби. На стадії розробки асфальтозмішувальної установки використання функціонально-вартісного аналізу дозволило уникнути надлишкових витрат.

В компетенцію функціональних служб АТ входять календарне планування, контроль і регулювання товарно-матеріальних цінностей у виробництві, облік витрат виробництва, організація функціонування операційних систем, обслуговування устаткування, технологічне обслуговування виробництва тощо. В наказі про облікову політику в переформованих складових товариства акцентується увага на дотриманні принципів бухгалтерського обліку, затверджено графік документообігу, передбачено чітке дотримання принципу нарахування та відповідності доходів і витрат звітного періоду в центрах відповідальності. Витратами звітного періоду визнається або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства. Таким чином, підрозділам в складі АТ надається можливість обрати раціональні методи і процедури ведення бухгалтерського обліку, які є для них найбільш вигідними. Це дає змогу найбільш повно розкривати інформацію про господарську діяльність, що дозволить за

раціонального управління отримувати максимальний розмір прибутку. На рис. 2. наведена удосконалена структурна схема управління бухгалтерського обліку в товаристві. Згідно з затвердженим наказом відбувається накопичення та обробка отриманої інформації бухгалтерською службою підприємства, що надійшла з центрів відповідальності. Більшу частину часу працівники бухгалтерії повинні поступово витрачати на підготовку перспективних розрахунків і кошторисів як основи для прийняття обґрунтованих рішень. Витрати виробництва розподіляються за організаційними ланками та відповідальними виконавцями цехів та служб. Таке розмежування підвищує відповідальність оперативного персоналу за рівень витрат виробництва і спрощує систему звітності. Опрацьовані масиви даних бухгалтерського обліку оперативно передаються апарату управління підприємства для вирішення нагальних питань. На підставі отриманих даних приймаються та затверджуються відповідні рішення, сукупність яких формує стратегію і реалізує тактику діяльності та розвитку підприємства. Виробнича бухгалтерія по конкретному центру відповідальності повідомляє майстрів, начальників цехів і служб, стосовно відхилень в процесі виробництва від нормативів у витратах праці, матеріалів і накладних. Періодично звіти про відхилення надходять бухгалтеру-контролеру, який складає загальний звіт за результатами роботи усього АТ для вищого керівництва, супроводжуючи його аналітичними розрахунками. Мета звітів бухгалтерського обліку не тільки інформувати про відхилення, а з'ясувати їх причини, усунути можливість їх повторення в майбутньому, звертати увагу керівництва до найбільш важливих проблем виробництва.

Рис. 1. Удосконалена структура виробничо-диспетчерського відділу ВАТ «Кредмаш»

Сучасні технічні засоби, що застосовуються для автоматизованого бухгалтерського обліку, дозволяють по новому підійти до формування облікової інформації, знизити трудомісткість її обробки, підвищити оперативність доступу до інформації, що опрацьовується. Застосування в обліковому процесі діалогових режимів узагальнення і видачі облікової інформації є однією з принципових властивостей нової системи бухгалтерського обліку. Діалогово-автоматизована форма бухгалтерського обліку характеризується повною автоматизацією обробки і систематизації облікової інформації [4]. За такої форми дані відображають в обліку безпосередньо після їх введення в інформаційну базу. Систематизація і узагальнення облікових і аналітичних даних, що містяться в інформаційній базі, здійснюється автоматично і відбивається у вихідних даних обліку. Узагальнення даних в систематичному і аналітичному обліку здійснюється одночасно на базі однієї інформації.

Діалогово-автоматизована форма передбачає автоматизоване виконання задач бухгалтерського обліку як в регламентному, так і в запитальному (інтерактивному) режимах. При використанні запитального режиму підвищується оперативність обліку, з'являється можливість отримання необхідних довідкових і аналітичних даних по центрам відповідальності АТ протягом звітного періоду, а не тільки після його закінчення. Обсяг регламентної інформації, що видається користувачам, значно скорочується і обмежується тільки даними, що використовуються для обґрунтування відповідного управлінського рішення. Додаткові дані з результатів витрат по центрам відповідальності можна отримати за запитом. За бажанням можна перевірити правильність розрахунків за відповідними позиціями бухгалтерського обліку. Видача інформації користувачам за умови функціонування діалогово-автоматизованої форми бухгалтерського обліку здійснюється не тільки у вигляді друкованих документів, але і на екран дисплея. Достовірність та правильність облікових даних за такої форми підвищується, а на бухгалтерську службу покладається

обов'язок контролювати виконання автоматизованих робіт. Діалогово-автоматизована форма бухгалтерського обліку забезпечує обмежений доступ як до початкової, так і систематизованої інформації шляхом запровадження паролів секретності, перевірки повноважень на доступ до інформації, відслідковування і заборони несанкціонованого доступу до інформації. Впровадження діалогово-автоматизованої форми бухгалтерського обліку дозволяє автоматично фіксувати усю облікову інформацію на машинних носіях, автоматизувати документи, систематизувати узагальнення і відображення даних обліку, забезпечувати за запитом користувача розшифровку любого отриманого показника з відслідковуванням порядку здійснення розрахунків і всієї первинної інформації, автоматизувати контроль вихідної інформації.

В процесі здійснення контролю працівники бухгалтерської служби використовують інформацію для оцінки виконання складених бюджетів витрат за центрами відповідальності. На рис. 3 наведено принцип використання інформаційного забезпечення для контролю за елементами витрат центра відповідальності з виготовлення асфальтозмішувальних установок ДС-185 продуктивністю 56 тонн на годину, КДМ 201 продуктивністю 110 тонн на годину і ДС-168 продуктивністю 160 тонн на годину. Установки працюють за єдиною класичною технологічною схемою виробництва асфальтобетонної суміші. Кожна модель налічує більше десяти модифікацій. В залежності від вимог замовника установки можуть працювати на рідкому паливі (мазуті, дизельному) або на природному газі, з пилоочищенням на основі рукавних фільтрів або на базі сухого і вологого пиловловлювача, з релейно-контактною або мікропроцесорною системою управління. Головна мета інформаційного забезпечення бюджету за елементами – допомагати обґрунтовано приймати управлінські рішення в процесі максимізації прибутку, наприклад, при виготовленні асфальтозмішувальних установок.

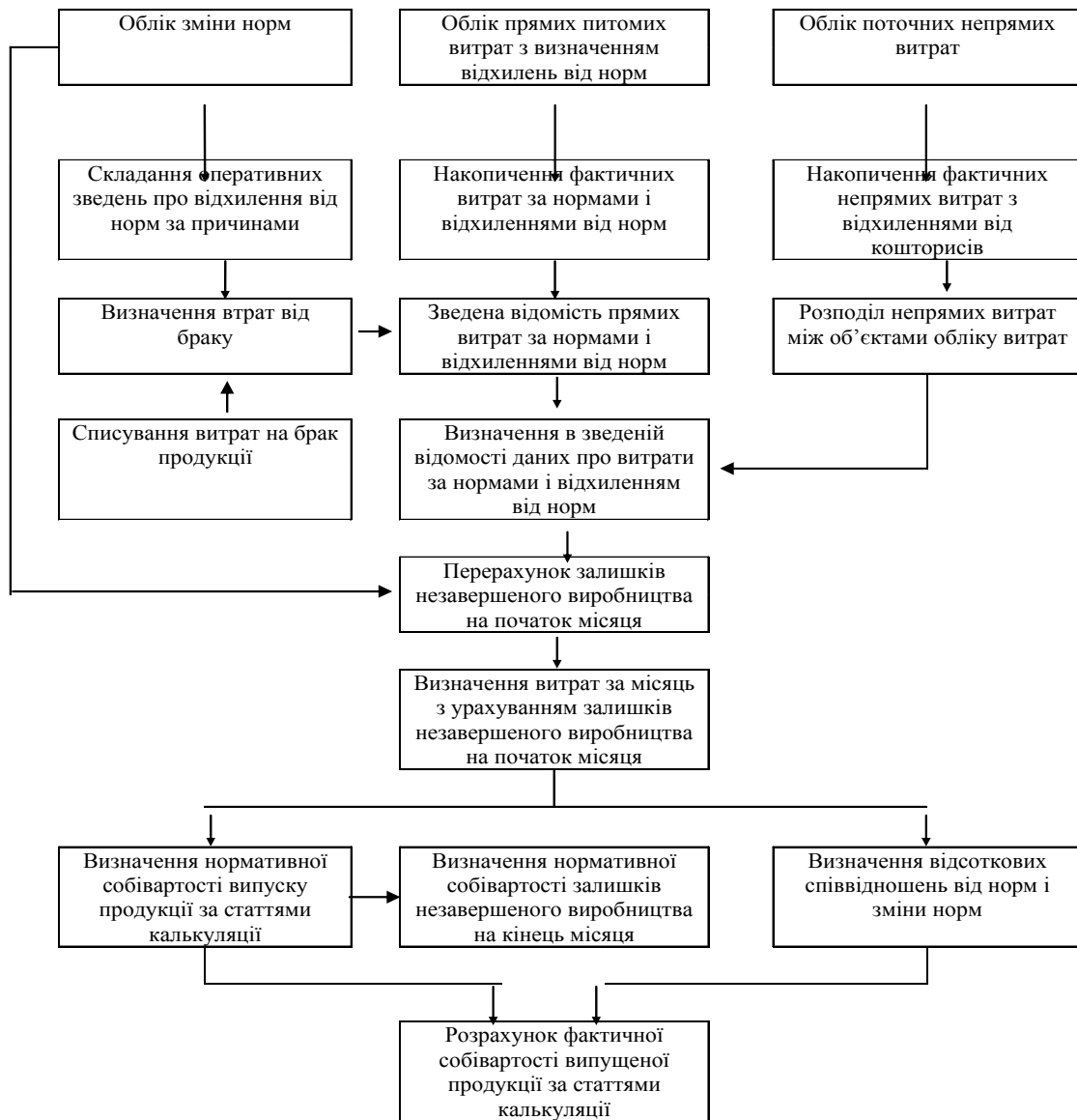

Рис. 2. Схема нормативного методу обліку витрат і калькулювання собівартості продукції

Цільова орієнтація інформаційного забезпечення функції обліку реалізує управлінський цикл великих і середніх підприємств стосовно технологічно пов'язаних організаційних структур та форм розподілу праці. Інформаційне забезпечення потреб управління даними бухгалтерського обліку необхідне не стільки для реалізації завдань контролю, скільки для розробки та обґрунтування заходів щодо їх ефективного виконання з мінімальними витратами по технологічно взаємопов'язаних підрозділах. Наведений підхід являє собою вищий ступінь пізнання процесів обліку і його нерозривного зв'язку з практичним застосуванням в управлінні великим підприємством.

Рис. 3. Інформаційне забезпечення бюджету за елементами

Висновки. Для вирішення технологічних і методологічних аспектів фінансової і бухгалтерської діяльності доцільно створити спеціальну комісію із складу представників фінансової, бухгалтерської, планово-економічної, юридичної служб підприємства й групи внутрішнього аудиту з метою аналізу організаційно-розпорядчих документів з питань ведення обліку, аналізу, планування та регулювання, підготовка й видання відповідних документів з питань, що не врегульовані чинними правилами. Досягнення мети і виконання завдань на підставі раціонального інформаційного забезпечення потреб організації обліку дозволяє правильно і своєчасно відобразити економічний стан господарюючого суб'єкта та його технологічно пов'язаних виробництв. Використання інформаційного забезпечення бюджету за елементами дозволяє виявляти вузькі місця на базі створених інформаційних моделей та вживати заходів для підвищення рентабельності, платоспроможності та ефективного функціонування в ринковому середовищі.

Література

1. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс] : закон України : [прийнято ВР 16 липня 1999 р. № 996. – XIV]. – Режим доступу : [//http: zakon.gov.ua](http://zakon.gov.ua).
2. Бенько М. М. Інформаційні системи і технології в обліку : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / Бенько М. М. – К. : Нац. торг.-екон. ун-т, 2006. – 362 с.
3. Пушкар М. С. Створення інтелектуальної системи обліку : [монографія] / Пушкар М. С. – Тернопіль : Карт-бланш, 2007. – 152 с.
4. Писаревська Т. А. Інформаційні системи обліку та аудиту : [навч. посіб.] / Писаревська Т. А. – К. : КНЕУ, 2004. – 369 с.
5. Пушкар М. С. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні (теоретико-методологічні аспекти) : [монографія] / Пушкар М. С. – Тернопіль : Економічна думка, 1999. – 422 с.

Надійшла 19.08.2011